

דפים קרועים מתוך מסה *

... - - - גורמים לנו עוול... שום דור לא נפלו בחלקו ייסורים כל כך רבים... מדוע זה מגיע לנו?... הלבבות טעונים זעם כלפי המגשימים של שליחות ההיסטוריה. רעל השנאה ממלא את הלבבות. מידה כנגד מידה. הם מבקשים לחסל אותנו. הם כבר השמידו את מרבית עמנו. גם אותנו הם רוצים למחוק. לא להשאיר שריד ופליט. והעיקר: אפשר שהם אמנם יבצעו את זממם. אילו רק יינתן להם להישאר זמן מה, קצת יותר מאשר אנו מקווים - או אז יקיץ הקץ גם עלינו. ומה יהיה אז?

"ואם לאחר הישמדי מתחת לרקיע הצדק יופיע?" - מי צריך אותו?
יֵאמֶר אֲשֶׁר יֵאמֶר, נכון או אף לא נכון: רעיונות מעין אלה הם חסרי תועלת, בלתי פוריים, והרגשות האלה מטמטמים. אין בהם פתרון כלשהו, שום נשמה שלמה לא תצמח מהם, ולשקוע בהם אינו אלא חדלון.

טוב שעוד נשארו יהודים בחוץ. הם יצליחו ביתר אובייקטיביות לרדת למשמעותו של השבר. ובוודאי - אבד לנו יותר מאשר לכל אחד אחר. אבל אלה ששרדו לפליטה, כל עוד הם כאן - מדוע שלא יקוו לגאולה? מדוע שלא יבססו את אנושיותם? מפני מה אין הם צריכים להכין את עצמם לקראת עולם חדש? נכון, עולם זה יקום וייבנה בלעדיהם - אך הוא עשוי למענם, ובמידה רבה אל נוכח ייסוריהם, מפני אבידותיהם. מפני מה אין הם צריכים לדעת זאת, לחוש ממעמקים?

בראש וראשונה יש להפנות את המבט אל עצמנו. ההוא בלי טפק רוצח, אין הוא שווה שהאדמה תישא אותו, והאסון בוודאי יפקוד אותו, ועונשו כבר מוכן ומזומן לו.

* הרפים הקרועים מתוך מסה, שהיתה לכל הנכון רחבה יותר ומפורטת, הגיעו לידי מווילנה בסתיו 1994. המקור נמצא בארכיון הליטאי בוילנה. הרפים הגיעו יחד עם צרור ובו למעלה מ-100 עמודים של פנקס, המכיל קטע בלתי ידוע עדיין מתוך יומנו של זליק קלמנוביץ ז"ל, שנכתב בגיטו וילנה ב-1942. היומן כתוב עברית. כל החומר הזה צולם ונשלח עליידי הגב' רחל מרגוליס, שעברה במוזיאון היהודי בוילנה ועלתה בינתיים לישראל - ש.ל.

כן, אבל אתה, הקורבן, מפני מה צריכה מחשבתך להיות תמיד תפוסה ושבויה בו? על שום מה אין לאל ירך להשתחרר מן הכישוף שלו? זכור: זהו החדלון שלך. שלח נא מבטך אל עצמך, היזכר מאין אתה בא, מה נגזר עליך ולקראת מה מוכן מזלך. חי אדוני, כי ביד חזקה אמלוך עליכם.¹

עתה אתה כבול. אנחנו קרועים ומנותקים מאחינו השרויים בחופש. מדוע אין אתם חושבים עליהם? הם זכו להיות יחד עם כל המחנה, ההולך להקים עולם חופשי. מדוע זה מגיע להם, ואילו אנחנו כאן נפלנו אל תהום תחתיות?

מלחמה מתחוללת. קרב אחר קרב. נוחלים תבוסות. גרודים מוכים שוק על ירך. חלקם נופלים בשבי. אנחנו השבויים. החיל שלנו נחל מפלה, ועלינו להתייסר מתוצאותיה. מה לעשות? – מה שקרה קרה. אולם במה יכול שבויה מלחמה להחיות ולקיים את נשמתו? כלום בהשמעת הטענה, שהמדכא אינו אלא אויב? רבותא אשמיענן! פשיטא! הרי זה מובן מאליו. אילו הוא היה ידיד טוב, היו מתנשקים ולא מכים זה את זה. ואילו עתה, כאשר נפלנו בשבי, הרי אנו בידיו של האויב. וזהו הדבר שהוא למעלה מכל ספק. אך רעיון זה אינו מקדם אותנו אפילו בחצי צעד לפנים. רק דרך אחת קיימת, אשר באמצעותה ניתן להיחלץ ממעגל-הקסמים של עיני-הנחשים: לשלוח מבט אל עצמנו, כיצד אנו נקלעים אל הצרה הזאת?

כלום אנחנו רצינו במלחמה הזאת? לכאורה – לא. מה לנו ולמלחמה? כלום יש לנו מלוכה? או שררה? או אף צבא? כאשר ההם נלחמים זה בזה, שישברו אחד לשני את הראשים – הן הצד השווה שבהם שדרכם להזיק...

אלא שבמקרה הנתון הדבר הוא גם שונה במקצת: במשך עשר השנים, מאז שהצורר עלה לשלוט – אנחנו רוצים במלחמה, יתר על כן – אנו מתפללים שהיא תפרוץ. חורה לנו רק, שההם נהגו בסחבת זמן כה רב, ולא הפילו אותו מיד, כל עוד הוא היה עדיין חלש.

הם צדקו או לא צדקו – מכל מקום היו להם חשבונות משלהם, ושמא גם השלו את עצמם: ולפיכך הם באו על עונשם די והותר. הם בוודאי מכרסמים את צפורניהם מתוך חרטה: מפני מה הם הניחו למכה הממאירה לצמוח?

"אנחנו", לעומת זאת, היינו בוודאי מתמוגגים מנחת, לו "הם" אמנם היו משליכים אותנו כאשר היה עדיין באיבו.

הוזה אומר: כלום רשאים אנחנו להונות את עצמנו במחשבה, שלא רצינו במלחמה הזאת, ש"אנחנו" בעצם שרויים בצד? ולא עוד אלא שרצינו במלחמה, ניסינו תחילה בהחרמה, תמכנו בכל מקום בתעמולה נגדו. זה לא הזיק לו, כנראה. הוא גבר על הכול. כרגע הוא ארוח "בנו", שולט עלינו ועושה בנו כאוות נפשו.

1 יש לשער, שמוזכר כאן הפסוק מספר יחזקאל כ 33, לאמור: "חַי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם לֹא בְיַד חֲזָקָה וּבְנֹרָע גְּטוּיָה וּבְחֶמָה שְׂפוּכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם", ואילו בפסוק הבא, כ 34 נאמר: "וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפוּצוֹתֶם בָּם בְּיַד חֲזָקָה וּבְנֹרָע גְּטוּיָה וּבְחֶמָה שְׂפוּכָה".

פירוש הדבר: אין "אנו" אותו טלה חף מכל אשמה, שהתליין שוחט. לא. אנחנו המחנה המנוצה, שנפל חלל, ושמא נפל חלל עד עת מצוא. הרי היום כל אירופה מתבוססת מתחת למגף, גם הענק ממזרח נפול נפל. הוא זו, והוא כנראה יתרומם מתבוסתו. ומדוע אין אנו צריכים לשער, ש"אנחנו" קום נקום עם כל העולם? אם איננו אלא טלה – העולם עשוי לרחם עלינו, בלי ספק. אך בשביל אומה עדיף שיחשבוה לאויב מסוכן, מאשר שירחמו עליה. הרחמים הם אובדן גמור. ובעיקר לעם ישראל, שאפשר היה לחנוק אותו ולהשפילו, אך ידוע ידעו, שאלוהים נתגלה לו, שאלוהים יצא מתוכו, כדי לכבוש את העולם.